

Υπόθεση C-621/21

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

6 Οκτωβρίου 2021

Αιτούν δικαστήριο:

Administrativen sad Sofia-grad

Ημερομηνία της απόφασης του αιτούντος δικαστηρίου:

29 Σεπτεμβρίου 2021

Προσφεύγουσα:

WS

Καθού:Intervyuirasht organ na Darzhavna agentsia za bezhantsite pri
Ministerskia savet**Αντικείμενο της κύριας δίκης**

Προϋποθέσεις που τάσσει η οδηγία 2011/95/ΕΕ για την παροχή διεθνούς προστασίας σε περίπτωση έμφυλης βίας κατά γυναικών με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας. Εναλλακτική δυνατότητα χορήγησης καθεστώτος επικουρικής προστασίας, λαμβανομένων υπόψη των υφιστάμενων απειλών διάπραξης δολοφονιών για λόγους τιμής σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής της αιτούσας στη χώρα καταγωγής.

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης

Ερμηνεία της οδηγίας 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, βάσει του άρθρου 267, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Προκειμένου να χαρακτηριστεί η έμφυλη βία κατά των γυναικών ως λόγος παροχής διεθνούς προστασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης περί του καθεστώτος των προσφύγων του 1951 και την οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, έχουν, σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, εφαρμογή οι ορισμοί που περιέχονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών, της 18ης Δεκεμβρίου 1979, για την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης κατά των γυναικών και στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, της 25ης Ιουνίου 2002, ή μήπως η έμφυλη βία κατά των γυναικών ως λόγος παροχής διεθνούς προστασίας σύμφωνα με την οδηγία 2011/95 έχει αυτοτελή έννοια η οποία διαφέρει από εκείνη των προαναφερθεισών πράξεων του διεθνούς δικαίου;

2. Εφόσον, σε περίπτωση ισχυρισμού ότι ασκείται έμφυλη βία κατά γυναικών, η διαπίστωση της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ως λόγου δίωξης σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2011/95 βασίζεται αποκλειστικά στο βιολογικό ή κοινωνικό φύλο του θύματος της δίωξης (βία κατά γυναίκα για τον λόγο μόνον ότι είναι γυναίκα), μπορούν οι συγκεκριμένες μορφές/πράξεις/ενέργειες δίωξης, όπως απαριθμούνται κατά τρόπο μη εξαντλητικό στην αιτιολογική σκέψη 30 της εν λόγω οδηγίας, να αποτελέσουν παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για την «προβολή της ομάδας στην κοινωνία», δηλαδή το κριτήριο διαφοροποίησής της, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής ή μήπως οι πράξεις αυτές δύναται να αφορούν μόνον τις πράξεις δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία α΄ ή στ΄, της οδηγίας 2011/95;

3. Συνιστά το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο –στην περίπτωση που το πρόσωπο το οποίο ζητεί προστασία επικαλείται έμφυλη βία με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας– επαρκή λόγο προκειμένου να διαπιστωθεί η ιδιότητα του μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας σύμφωνα με το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2011/95 ή πρέπει να καθοριστεί ένα πρόσθετο κριτήριο διαφοροποίησης στην περίπτωση που το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ΄, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ, σύμφωνα με το οποίο οι προϋποθέσεις πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά και οι πτυχές που συνδέονται με το φύλο διαζευκτικά, ερμηνευθεί στενά, κατά το γράμμα του;

4. –Στην περίπτωση που η προσφεύγουσα επικαλείται την άσκηση έμφυλης βίας με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας από μη κρατικό υπεύθυνο δίωξης σύμφωνα με το άρθρο 6, στοιχείο γ΄, της οδηγίας 2011/95, έχει το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95 την έννοια ότι για τη στοιχειοθέτηση της αιτιώδους συνάφειας αρκεί να υφίσταται σχέση μεταξύ των λόγων δίωξης που

αναφέρονται στο άρθρο 10 και των πράξεων δίωξης όπως ορίζονται στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 ή πρέπει να στοιχειοθετείται υποχρεωτικά η έλλειψη προστασίας από τις πράξεις δίωξης που επικαλείται ο αιτών ή μήπως η σχέση αυτή υφίσταται στις περιπτώσεις εκείνες κατά τις οποίες οι μη κρατικοί υπεύθυνοι δίωξης δεν θεωρούν ότι αυτές καθαυτές οι επιμέρους πράξεις δίωξης/βίας συνδέονται με το φύλο;

5. Μπορεί η πραγματική απειλή διάπραξης δολοφονίας για λόγους τιμής σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής στη χώρα καταγωγής να δικαιολογήσει τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας σύμφωνα με το άρθρο 15, στοιχείο α', της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ (εις ουδένα δύναται να επιβληθή εκ προθέσεως θάνατος), εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις γι' αυτό, ή πρέπει η εν λόγω απειλή να χαρακτηριστεί ως βλάβη κατά το άρθρο 15, στοιχείο β', της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύεται από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, υπό μια συνολική αξιολόγηση του κινδύνου τέλεσης περαιτέρω πράξεων έμφυλης βίας, ή μήπως αρκεί για τη χορήγηση καθεστώτος επικουρικής προστασίας το γεγονός ότι ο αιτών, βάσει υποκειμενικής εκτίμησης, δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της χώρας καταγωγής του;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 78, παράγραφος 1

Οδηγία 2011/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, ιδίως αιτιολογικές σκέψεις 17, 29 και 30 καθώς και άρθρο 2, στοιχεία δ' και στ', άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', άρθρο 6, άρθρο 7, παράγραφος 2, άρθρο 9, παράγραφοι 1 έως 3, άρθρο 10, παράγραφοι 1 και 2

Οδηγία 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, ιδίως άρθρο 33, παράγραφος 2 και άρθρο 40, παράγραφοι 2 και 3

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΚ) της 8ης Μαρτίου 2016 σχετικά με την κατάσταση των γυναικών προσφύγων και των αιτουσών άσυλο στην ΕΕ (2015/2325(INI)) (στο εξής: ψήφισμα του ΕΚ της 8ης Μαρτίου 2016), ιδίως σημεία 13, 15 και 18

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 12ης Σεπτεμβρίου 2017 σχετικά με πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για τη σύναψη, από την Ευρωπαϊκή

Ένωση, της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας

Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4ης Απριλίου 2019 με το οποίο ζητείται η γνώμη του Δικαστηρίου αναφορικά με τη συμβατότητα με τις Συνθήκες των προτάσεων σχετικά με την προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας, καθώς και αναφορικά με τη διαδικασία της εν λόγω προσχώρησης (2019/2678(RSP))

Απόφαση (ΕΕ) 2017/866 του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2017, σχετικά με την υπογραφή, εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας όσον αφορά το άσυλο και τη μη επαναπρόσφυση

Σχετική νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Απόφαση (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 14ης Μαΐου 2020, FMS κ.λπ., (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-924/19 PPU και C-925/19 PPU, EU:C:2020:367), ιδίως σκέψεις 192, 196 και 197

Απόφαση της 7ης Νοεμβρίου 2013, X κ.λπ. (συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-119/12 έως C-201/12, EU:C:2013:720), ιδίως 45 έως 47

Απόφαση της 4ης Οκτωβρίου 2018, Ahmedbekova (C-652/16, EU:C:2018:801), σκέψη 89

Σχετικές διατάξεις του διεθνούς δικαίου

Σύμβαση περί του καθεστώτος των προσφύγων που υπεγράφη στη Γενεύη στις 28 Ιουλίου 1951, όπως συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με το Πρωτόκολλο περί του καθεστώτος των προσφύγων που υπεγράφη στη Νέα Υόρκη στις 31 Ιανουαρίου 1967 (στο εξής: Σύμβαση της Γενεύης), ιδίως το προοίμιο και το άρθρο 1, τμήμα Α', παράγραφος 2

Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεως κατά των γυναικών (CEDAW) (στο εξής: Σύμβαση κατά των διακρίσεων εις βάρος των γυναικών) η οποία εγκρίθηκε στις 18 Δεκεμβρίου 1979 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών, ειδικότερα άρθρο 1

Γενικές συστάσεις της επιτροπής CEDAW για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεως κατά των γυναικών, αριθ. 19, 24 και 25

Σύμβαση για την πρόληψη και την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και της ενδοοικογενειακής βίας η οποία εγκρίθηκε στις 7 Απριλίου

2011 από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης (στο εξής: Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), ιδίως άρθρα 2, 3, 60 και 61

Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: ΕΣΔΑ), ιδίως άρθρα 2, 3 και 15

Σχετική νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του

Ανθρώπου

ΕΔΔΑ, απόφαση της 9ης Ιουνίου 2009, Oruz κατά Τουρκίας (αριθ. 33401/02), σκέψεις 97 και 98

ΕΔΔΑ, απόφαση της 20ής Ιουλίου 2010, N κατά Σουηδίας (αριθ. 23505/09), σκέψεις 55, 59, 60, 61 και 62

Εθνικές διατάξεις

Zakon za ubezhishteto i bezhantsite (νόμος περί ασύλου και προσφύγων, στο εξής: ZUB), ειδικότερα άρθρα 8, 9, 13 και 76b, καθώς και άρθρο 1, σημεία 5 και 6, των συμπληρωματικών διατάξεων του ZUB

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η προσφεύγουσα WS είναι υπήκοος της Δημοκρατίας της Τουρκίας, κουρδικής εθνοτικής καταγωγής, συννιτίσσα μουσουλμάνα και διαζευγμένη. Τον Ιούνιο του 2018 εγκατέλειψε νομίμως την Τουρκία με προορισμό τη Βουλγαρία διαθέτοντας εθνικό διαβατήριο και θεώρηση εργασίας. Αφίχθη στην πόλη Plovdiv της Βουλγαρίας. Έχοντας χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες διακινητή λαθρομεταναστών, έλαβε θεώρηση μίας εβδομάδας για τη Γερμανία και ταξίδεψε αεροπορικά στο Βερολίνο για να διαμείνει στη θεία της. Εκεί, στις 21 Ιουνίου 2018, υπέβαλε αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, αλλά, κατόπιν αιτήματος αναδοχής της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, με απόφαση της Darzhavna agentsia za bezhantsite (Εθνικής Υπηρεσίας για τους Πρόσφυγες, Βουλγαρία, στο εξής: DAB), της 28ης Φεβρουαρίου 2019, η προσφεύγουσα έγινε εκ νέου δεκτή στη Βουλγαρία προκειμένου να εξεταστεί η αίτησή της για παροχή διεθνούς προστασίας.
- 2 Στο πλαίσιο τριών ακροάσεων που διεξήχθησαν τον Οκτώβριο του 2019, η προσφεύγουσα δήλωσε ότι είχε προβλήματα στην Τουρκία με τον πρώην σύζυγό της, τον BS, με τον οποίο είχε εξαναγκασθεί σε γάμο από την οικογένειά της και είχε αποκτήσει τρεις θυγατέρες. Μετά από πολλά περιστατικά βίας σε βάρος της, συνεπεία των οποίων είχε φιλοξενηθεί επανειλημμένως σε κέντρα στέγης για γυναίκες που είναι θύματα βίας, εγκατέλειψε, τον Σεπτέμβριο του 2016, τον

σύζυγό της και συγκατοίκησε με άλλον άνδρα. Με τον τελευταίο συνήψε, το 2017, θρησκευτικό γάμο στου οποίου το πλαίσιο γεννήθηκε ένας υιός. Η βιολογική της οικογένεια δεν την υποστήριξε κατά τις διενέξεις με τον BS. Δηλώνει ότι φοβάται για τη ζωή της και προσκόμισε στοιχεία τα οποία αποδεικνύουν ότι έχει απειληθεί από τον [πρώην] σύζυγό της, την οικογένειά του και τη βιολογική της οικογένεια, φοβάται δε, κατά τις δηλώσεις της, ότι θα την σκοτώσουν σε περίπτωση επιστροφής της στην Τουρκία. Προσέθεσε ότι έχει επίσημα διαζευχθεί από τον πρώτο σύζυγό της από τον Σεπτέμβριο του 2018, όταν είχε εγκαταλείψει την Τουρκία.

- 3 Με απόφαση της 21ης Μαΐου 2020, ο διευθυντής της DAB απέρριψε ως αβάσιμη την αίτηση της WS για παροχή διεθνούς προστασίας. Η αρχή θεωρεί ότι οι προβαλλόμενοι λόγοι για τους οποίους η WS εγκατέλειψε την Τουρκία δεν ασκούν επιρροή όσον αφορά την αιτούμενη παροχή διεθνούς προστασίας. Οι λόγοι αυτοί δεν μπορούν, κατά την άποψη της αρχής, να συσχετιστούν με κανέναν από τους λόγους που προβλέπει η βουλγαρική νομοθεσία, ήτοι τον βάσιμο φόβο δίωξης λόγω «φυλής», θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Επιπλέον, σύμφωνα με την αρχή, η προσφεύγουσα δεν ισχυρίστηκε ότι είχε υποστεί δίωξη λόγω του φύλου της. Κατόπιν άσκησης ένδικης προσφυγής κατά της αποφάσεως, η εν λόγω απόφαση επικυρώθηκε από το Administrativen sad Sofia grad (διοικητικό πρωτοδικείο Σόφιας, Βουλγαρία) και από το Varhoven administrativen sad (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Βουλγαρία).
- 4 Στις 13 Απριλίου 2021, η WS υπέβαλε εκ νέου αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας προσκομίζοντας εννέα πρόσθετα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία θεωρεί σημαντικά για την προσωπική της κατάσταση και τη χώρα καταγωγής της. Βάσει των στοιχείων αυτών, η WS υποστηρίζει ότι συντρέχουν λόγοι για να της αναγνωριστεί το καθεστώς του πρόσφυγα (σύμφωνα με το άρθρο 8, παράγραφος 1, του ZUB) λόγω του ότι ανήκει σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα και συγκεκριμένα σε εκείνη των γυναικών που έχουν υποστεί ενδοοικογενειακή βία και των γυναικών που είναι εν δυνάμει θύματα εγκλημάτων τιμής. Στην αίτηση αναφέρεται ότι οι υπεύθυνοι της δίωξης ήταν μη κρατικοί φορείς από τους οποίους το τουρκικό κράτος, ανεξάρτητα από τα μέτρα που λαμβάνει, δεν μπορεί να την προστατεύσει. Προς αντίκρουση ενδεχόμενης επιστροφής της στην Τουρκία, η αλλοδαπή προβάλλει ότι εκεί δεν έχει κανένα πρόσωπο στο οποίο θα μπορούσε να στηριχθεί και φοβάται ότι ο πρώην σύζυγός της θα τη δολοφονήσει ή ότι θα καταστεί θύμα εγκλήματος τιμής από την οικογένεια του πρώην συζύγου της ή από τη βιολογική της οικογένεια ή ότι θα εξαναγκασθεί εκ νέου σε γάμο. Εκτιμά ότι η κατάστασή της έχει εν τω μεταξύ επιδεινωθεί, δεδομένου ότι απέκτησε τέκνο από άνδρα με τον οποίο δεν έχει τελέσει γάμο. Ως νέο στοιχείο αναφέρει την αποχώρηση της Τουρκίας από τη Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης τον Μάρτιο του 2021. Η WS ισχυρίζεται ότι πληροί τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, σημεία 1 και 2, του ZUB για τη χορήγηση ανθρωπιστικού καθεστώτος, δεδομένου ότι, σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής της στην Τουρκία, θα ήταν εκτεθειμένη σε παραβάσεις των άρθρων 2 και 3 της ΕΣΔΑ.

- 5 Το όργανο ακροάσεων της DAB απέρριψε τη μεταγενέστερη αίτηση της WS για την κίνηση της διαδικασίας παροχής διεθνούς προστασίας. Η προσφυγή της WS ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου στρέφεται κατά της απορριπτικής αυτής αποφάσεως. Κατά της αποφάσεως του παρόντος δικαστηρίου δεν μπορεί να ασκηθεί αναίρεση. Είναι αμετάκλητη και ισχύει από την ημερομηνία δημοσίευσής της.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Η προσφεύγουσα ζητεί την ακύρωση της αποφάσεως του οργάνου ακροάσεων της DAB. Θεωρεί ότι, με τη μεταγενέστερη αίτηση παροχής διεθνούς προστασίας, προσκόμισε νέα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την προσωπική της κατάσταση και τη χώρα καταγωγής της. Υποστηρίζει ότι πληροί τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος για την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα ή ότι προσκόμισε νέα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη συνδρομή των προϋποθέσεων για τη χορήγηση ανθρωπιστικού καθεστώτος σύμφωνα με τον ZUB.
- 7 Το καθού αντιτίθεται στην προσφυγή και ζητεί την απόρριψή της. Εκτιμά ότι τα έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία εξετάστηκαν στο πλαίσιο της προσβαλλόμενης αποφάσεως και ότι η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε νέα στοιχεία όσον αφορά την προσωπική της κατάσταση και τη χώρα καταγωγής της τα οποία θα μπορούσαν να στοιχειοθετήσουν την αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα και τη χορήγηση ανθρωπιστικού καθεστώτος σύμφωνα με τον ZUB και τα οποία δεν είχαν ληφθεί υπόψη κατά την προηγηθείσα απόρριψη της αιτήσεώς της για παροχή διεθνούς προστασίας.
- 8 Κατά το αιτούν δικαστήριο, πληρούνται οι προϋποθέσεις για την υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι, κατά το αιτούν δικαστήριο, παραδεκτή, δεδομένου ότι η πραγματική και νομική κατάσταση της υπό κρίση υπόθεσης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, ήτοι σε αυτό της οδηγίας 2013/32/ΕΕ και της οδηγίας 2011/95/ΕΕ. Το δικάζον τμήμα επισημαίνει ότι δεν μπόρεσε να εντοπίσει αποφάσεις του Δικαστηρίου επί πανομοιότυπων ζητημάτων οι οποίες θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της αποφάσεως περί παραπομπής

- 9 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η εκτίμηση της ύπαρξης νέων στοιχείων στο ιστορικό της προσφεύγουσας ως πρόσφυγα που εκθέτει η προσφεύγουσα συνδέεται άμεσα με την εξέταση του ζητήματος κατά πόσον αυτή πληροί τις ουσιαστικές προϋποθέσεις για την παροχή διεθνούς προστασίας που προβλέπει η οδηγία 2011/95/ΕΕ. Λαμβανομένης υπόψη της αιτιολογικής σκέψης 17 της εν λόγω οδηγίας, το αιτούν δικαστήριο προσδιορίζει το φάσμα των πράξεων διεθνούς

δικαίου που δεσμεύουν τα κράτη μέλη βάσει της διάταξης αυτής. Εκτός από τη Σύμβαση της Γενεύης και το Πρωτόκολλό της περί του καθεστώτος των προσφύγων, οι πράξεις αυτές είναι η Σύμβαση για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεως κατά των γυναικών και η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης (ιδίως όσον αφορά τους νομικούς ορισμούς που περιέχονται στα άρθρα 34 έως 40). Μολονότι η τελευταία Σύμβαση δεν έχει εφαρμογή στη Βουλγαρία (δεδομένου ότι, σύμφωνα με την απόφαση του βουλγαρικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, δεν είναι συμβατή με το βουλγαρικό Σύνταγμα και, επομένως, δεν μπορεί να κυρωθεί), εντούτοις το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, υπό το πρίσμα του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95, η εν λόγω Σύμβαση είναι σημαντική προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής της προσφεύγουσας (ιδίως λαμβανομένης υπόψη της αποχώρησης της Τουρκίας από τη Σύμβαση).

- 10 Το κύριο ζήτημα που τίθεται επί της ουσίας σε σχέση με τις εφαρμοστέες διεθνείς συνθήκες είναι εάν το αιτούν δικαστήριο, κατά την εκτίμηση του όρου «έμφυλη βία κατά των γυναικών», μπορεί να στηριχθεί στους νομικούς ορισμούς της Σύμβασης για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεως κατά των γυναικών και της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης ή εάν ο όρος αυτός έχει αυτοτελή έννοια. Προκειμένου να αποσαφηνιστούν οι πτυχές αυτές, διατυπώθηκε **το πρώτο προδικαστικό ερώτημα**.
- 11 Όσον αφορά **το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα**, το δικάζον τμήμα θεωρεί ότι οι υπ' αριθ. 19, 24 και 25 γενικές συστάσεις της επιτροπής CEDAW των Ηνωμένων Εθνών για την εξάλειψη κάθε μορφής διακρίσεως κατά των γυναικών (στο εξής: Επιτροπή CEDAW) αποτελούν χρήσιμες ερμηνευτικές κατευθυντήριες γραμμές. Σύμφωνα με τις εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές, η έμφυλη βία ορίζεται, αφενός, ως βία η οποία έχει ως αντικείμενο τη γυναίκα για τον λόγο μόνον ότι είναι γυναίκα ή η οποία επηρεάζει τη γυναίκα κατά τρόπο δυσανάλογο και, αφετέρου, ως βία η οποία στρέφεται κατά ομάδων γυναικών που ανήκουν σε ευάλωτες ή μειονεκτούσες ομάδες ή κατά ομάδων γυναικών οι οποίες, εκτός από τις διακρίσεις που υφίστανται ως γυναίκες, ενδέχεται να υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις που οφείλονται σε άλλους λόγους, όπως στη «φυλή», στην εθνοτική ή θρησκευτική ταυτότητα, στην αναπηρία, στην ηλικία ή σε άλλους παράγοντες.
- 12 Η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ορίζει επίσης, αφενός, την «έμφυλη βία κατά των γυναικών» ως τη βία η οποία έχει ως αντικείμενο τη γυναίκα για τον λόγο μόνον ότι είναι γυναίκα και τη «βία κατά των γυναικών» ως προσβολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά το αιτούν δικαστήριο, η εν λόγω προσβολή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δύναται να αφορά τις πράξεις δίωξης που αναφέρονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ. Αφετέρου, η Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης ορίζει ως «οικογενειακή βία» όλες τις πράξεις φυσικής, σεξουαλικής, ψυχολογικής ή οικονομικής βίας οι οποίες συμβαίνουν εντός της οικογένειας ή οικογενειακής μονάδας ή μεταξύ πρώην ή νυν συζύγων ή συντρόφων, ανεξάρτητα του κατά πόσο ο δράστης μοιράζεται ή έχει μοιραστεί την ίδια κατοικία με το θύμα. Κατά το αιτούν δικαστήριο, οι συγκεκριμένες πράξεις έμφυλης βίας κατά των γυναικών που ρυθμίζονται κατ' αυτόν τον τρόπο

συσχετίζονται με τις πράξεις δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία α' και στ', της οδηγίας 2011/95/ΕΕ.

- 13 Στη συνέχεια, το αιτούν δικαστήριο λαμβάνει υπόψη το ψήφισμα του ΕΚ της 8ης Μαρτίου 2016. Σε αυτό υπογραμμίζεται ότι μορφές βίας και διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η σεξουαλική βία, ο αναγκαστικός γάμος, η ενδοοικογενειακή βία, τα επονομαζόμενα εγκλήματα τιμής και οι νομιμοποιημένες από το κράτος διακρίσεις λόγω φύλου, επισύρουν δίωξη και πρέπει να συνιστούν σοβαρούς λόγους για αναζήτηση ασύλου στην ΕΕ. Ωστόσο, το δικάζον τμήμα λαμβάνει επίσης υπόψη τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Gerard Hogan της 11ης Μαρτίου 2021 στη διαδικασία για την έκδοση γνωμοδότησης 1/19 κατόπιν αίτησης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΕΥ:C:2021:198). Κατά το σημείο 161 των εν λόγω προτάσεων, επί του παρόντος, το δίκαιο της Ένωσης δεν προβλέπει, γενικώς, υποχρέωση να ληφθεί υπόψη η βία κατά των γυναικών ως μία από τις μορφές δίωξης που μπορούν να οδηγήσουν στο καθεστώς του πρόσφυγα.
- 14 Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό της έμφυλης βίας κατά των γυναικών ως λόγου για την παροχή διεθνούς προστασίας, το αιτούν δικαστήριο εκφράζει αμφιβολίες ως προς τον τρόπο με τον οποίον πρέπει να ερμηνευθεί η έννοια της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας που προβλέπεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95. Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν το βιολογικό ή κοινωνικό φύλο του θύματος της δίωξης (βία κατά γυναίκα για τον λόγο μόνον ότι είναι γυναίκα) αρκεί για να διαπιστωθεί η εν λόγω ιδιότητα ή μήπως οι συγκεκριμένες μορφές/πράξεις/ενέργειες της δίωξης μπορούν να αποτελέσουν παράγοντα αποφασιστικής σημασίας για την «προβολή της ομάδας στην κοινωνία» (δηλαδή το κριτήριο διαφοροποίησής της), λαμβανομένων υπόψη των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν οι πράξεις αυτές δύνανται να αφορούν μόνο τις πράξεις δίωξης που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 2, στοιχεία α' ή στ' της οδηγίας 2011/95. Με άλλα λόγια, ζητείται να διευκρινισθεί, εάν, λαμβανομένης υπόψη της στενής και κατά γράμμα ερμηνείας του άρθρου 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95, πρέπει να καθοριστεί ένα πρόσθετο κριτήριο διαφοροποίησης της ομάδας.
- 15 Στο πλαίσιο των εκτιμήσεών του επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος, το δικάζον τμήμα επισημαίνει ότι το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95 περιλαμβάνει τον ορισμό της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας θέτοντας δύο προϋποθέσεις που πρέπει να πληρούνται σωρευτικά. Αφενός, τα μέλη της ομάδας πρέπει να έχουν «κοινά εγγενή χαρακτηριστικά» ή «κοινό ιστορικό παρελθόν το οποίο δεν μπορεί να μεταβληθεί», ή ακόμη να έχουν από κοινού χαρακτηριστικά ή πεποιθήσεις «τόσο θεμελιώδους σημασίας για την ταυτότητα ή τη συνείδηση ώστε ένα πρόσωπο να μην πρέπει να αναγκάζεται να τις αποκηρύξει». Αφετέρου, η ομάδα αυτή πρέπει να έχει ιδιαίτερη ταυτότητα στην οικεία χώρα, διότι γίνεται αντιληπτή ως «διαφορετική» ομάδα από τον περιβάλλοντα κοινωνικό χώρο.

- 16 Ταυτόχρονα, η ίδια διάταξη παραθέτει ρητά τις πτυχές που συνδέονται με το φύλο, συμπεριλαμβανόμενης της ταυτότητας του φύλου, ως κρίσιμες για την έννοια αυτή, κάνοντας, ωστόσο, χρήση του διαζευκτικού συνδέσμου «ή», η οποία αποτελεί ένδειξη της ύπαρξης εναλλακτικών δυνατοτήτων: για τον καθορισμό της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας ή τον προσδιορισμό χαρακτηριστικού αυτής της ομάδας.
- 17 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι ο ορισμός της ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας δεν μπορεί να εξεταστεί χωριστά από τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, όταν επιχειρείται ο χαρακτηρισμός της ενδοοικογενειακής βίας της οποίας γίνεται επίκληση ως μορφής έμφυλης βίας, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι η βία αφορά τις γυναίκες σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας, ανεξάρτητα από την ηλικία, την εκπαίδευση, το εισόδημα, την κοινωνική κατάσταση ή τη χώρα καταγωγής τους. Σε ορισμένες κοινωνίες, ωστόσο, η ενδοοικογενειακή βία θεωρείται πολύ συχνά προσωπικό πρόβλημα και γίνεται πολύ εύκολα ανεκτή. Τούτο καθιστά ακόμη δυσχερέστερο για το αιτούν δικαστήριο να κρίνει εάν η συγκεκριμένη μορφή/πράξη/ενέργεια της έμφυλης βίας (ενδοοικογενειακή βία) είναι καθοριστικής σημασίας για την «προβολή της ομάδας στην κοινωνία» στο πλαίσιο του ορισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο δ', της οδηγίας 2011/95. Αντιθέτως, ιδιαιτερότητα της δίωξης λόγω φύλου που επικαλείται η προσφεύγουσα αποτελεί ότι ο δράστης της βίας είναι πρόσωπο γνωστό στο θύμα και ότι το θύμα βρίσκεται συχνά σε θέση οικονομικής ή άλλης εξάρτησης από τον δράστη, γεγονός που ενισχύει τον φόβο του θύματος να καταγγείλει τη βία. Κατά συνέπεια, υπάρχει κίνδυνος το θύμα να καταστεί εκ νέου θύμα του δράστη ή της οικογένειάς του. Στο στάδιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο προβάλλει πρόσθετα επιχειρήματα τα οποία συνηγορούν υπέρ της ερμηνείας ότι, εν προκειμένω, για τη συγκεκριμένη ενδοοικογενειακή βία της οποίας γίνεται επίκληση, η μορφή/πράξη/ενέργεια της δίωξης με βάση το φύλο δεν είναι καθοριστικής σημασίας για την «προβολή της ομάδας στην κοινωνία» κατά την έννοια της επίμαχης διάταξης της οδηγίας 2011/95.
- 18 Με τις σκέψεις που ανέπτυξε σχετικά με **το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα**, το αιτούν δικαστήριο καταλήγει παρεμπιπτόντως στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, μόνο το φύλο της προσφεύγουσας είναι κρίσιμο, προκειμένου να καθοριστεί η ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας. Έρεισμα για την προαναφερθείσα ερμηνεία του αιτούντος δικαστηρίου αποτελούν η αιτιολογική σκέψη 30 και το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/95/EK. Ειδικότερα, κατά το αιτούν δικαστήριο, η βία κατά γυναίκα για τον λόγο μόνον ότι είναι γυναίκα αποτελεί τον λόγο δίωξης που είναι κρίσιμος εν προκειμένω. Το θύμα υπέστη σειρά συγκεκριμένων μορφών/πράξεων/ενεργειών δίωξης με βάση το φύλο, συμπεριλαμβανομένων της ενδοοικογενειακής βίας που ισχυρίζεται ότι υπέστη και των απειλών διάπραξης εγκλήματος τιμής. Στην περίπτωση που, λόγω της φύσης ή της επανάληψής τους, οι συγκεκριμένες πράξεις/ενέργειες εμφανίζουν τον βαθμό σοβαρότητας που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/95 και μπορούν να χαρακτηρισθούν ως σοβαρή προσβολή βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η έμφυλη βία αποτελεί βάση για

τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, υπό την προϋπόθεση ότι ο αιτών αποδεικνύει βάσιμο φόβο αντίστοιχης δίωξης.

- 19 Παρά τα ανωτέρω, το δικάζον τμήμα διστάζει να χαρακτηρίσει την έμφυλη βία με τη μορφή ενδοοικογενειακής βίας, την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα, ως λόγο που δικαιολογεί την παροχή διεθνούς προστασίας. Το ζήτημα που τίθεται είναι ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να τεκμηριώνεται, κατά την έννοια του άρθρου 6, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/95, η αιτιώδης συνάφεια που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95/ΕΕ στις περιπτώσεις βίας από μη κρατικό υπεύθυνο δίωξης, τις οποίες επικαλείται η προσφεύγουσα. Λαμβανομένης υπόψη της χρήσης του διαζευκτικού συνδέσμου «ή» στην αιτιολογική σκέψη 29 και στο άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας 2011/95, η αιτιώδης συνάφεια ερμηνεύεται ως εξής: (i) συσχετισμός μεταξύ των λόγων της δίωξης και των πράξεων δίωξης ή (ii) συσχετισμός μεταξύ των λόγων της δίωξης και της έλλειψης προστασίας από πράξεις δίωξης στις περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει συσχετισμός μεταξύ των λόγων της δίωξης και των πράξεων δίωξης.
- 20 Ωστόσο, σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 6, στοιχείο γ', της οδηγίας 2011/95, στην περίπτωση δίωξης από μη κρατικό υπεύθυνο, της οποίας γίνεται επίκληση εν προκειμένω, πρέπει να καταδεικνύεται ότι οι υπεύθυνοι που αναφέρονται υπό στοιχεία α' και β' δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να παράσχουν προστασία κατά της δίωξης ή της σοβαρής βλάβης, όπως ορίζεται με το άρθρο 7. Υπό την έννοια αυτή, στη συγκεκριμένη περίπτωση βίας, επιβάλλεται κατ' ανάγκη να διαπιστωθεί η ύπαρξη αιτιώδους συνάφειας με την έλλειψη προστασίας στη χώρα καταγωγής. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης εάν, προκειμένου να διαπιστωθεί η αιτιώδης συνάφεια σύμφωνα με το άρθρο 9, παράγραφος 3, της οδηγίας, ασκεί επιρροή το γεγονός ότι ούτε οι μη κρατικοί υπεύθυνοι δίωξης ούτε τα θύματα θεωρούν ότι αυτές καθαυτές οι επιμέρους πράξεις δίωξης/βίας βασίζονται στο φύλο ή ότι στρέφονται κατά του θύματος αποκλειστικά λόγω φύλου. Ειδικότερα, διερωτάται πώς πρέπει να αξιολογηθεί το ζήτημα αυτό στην περίπτωση κατά την οποία, κατά την περιγραφή του ιστορικού τους ως πρόσφυγες, οι αιτούντες δεν αναφέρουν ότι είχαν «προβλήματα που συνδέονται με το φύλο». Στο πλαίσιο αυτό, η διοικητική αρχή εν προκειμένω έκρινε επίσης ότι «η προσφεύγουσα είναι ενήλικη και δεν ανέφερε ότι έχει διωχθεί λόγω του φύλου της».
- 21 **Το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα** υποβάλλεται από το αιτούν δικαστήριο για την περίπτωση που η δίωξη με τη μορφή έμφυλης βίας που επικαλείται η προσφεύγουσα –ενδοοικογενειακή βία– δεν αποδειχθεί ότι αποτελεί λόγο για τη χορήγηση του καθεστώτος του πρόσφυγα. Στην περίπτωση αυτή, θα έπρεπε να εξεταστεί εάν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας, δηλαδή εάν η αιτούσα, σε περίπτωση ενδεχόμενης επιστροφής στη χώρα καταγωγής της, θα αντιμετωπίσει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο στ', σε συνδυασμό με το άρθρο 15, στοιχεία α' και β', της οδηγίας 2011/95. Συναφώς, το δικάζον τμήμα λαμβάνει υπόψη την αιτιολογική σκέψη 34 της οδηγίας 2011/95, σε

συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 της ΕΣΔΑ, καθώς και το άρθρο 3, στοιχείο α΄, της Σύμβασης της Κωνσταντινούπολης και τα σημεία 1 και 7 της υπ' αριθ. 19 γενικής σύστασης της επιτροπής CEDAW. Οι διατάξεις αυτές ορίζουν ότι η έμφυλη βία συνιστά προσβολή των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

- 22 Στο πλαίσιο αυτό, το δικάζον τμήμα διερωτάται πώς πρέπει να χαρακτηριστεί, για τους σκοπούς της επικουρικής προστασίας, η απειλή διάπραξης δολοφονίας για λόγους τιμής την οποία επικαλείται η προσφεύγουσα, ήτοι εάν η απειλή αυτή αρκεί για να διαπιστωθεί η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου σοβαρής βλάβης, όπως ορίζεται στο άρθρο 15, στοιχείο α΄, της οδηγίας 2011/95, ή εάν η εν λόγω απειλή πρέπει να ερμηνευθεί ως απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 15, στοιχείο β΄, της οδηγίας 2011/95, σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, και δη σε σχέση με τους κινδύνους ενός νέου αναγκαστικού γάμου, όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, και του στιγματισμού της στην κοινωνία η οποία αποδοκιμάζει τις ανύπαντρες γυναίκες που έχουν αποκτήσει παιδί εκτός γάμου, καθώς και σε σχέση με τον φόβο ότι θα καταστεί εκ νέου θύμα του διαζευγμένου συζύγου ή της οικογένειας.

Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινισθεί εάν το υποκειμενικό στοιχείο του ορισμού που περιλαμβάνεται στο άρθρο 2, στοιχείο στ΄, της οδηγίας 2011/95 («δεν επιθυμεί να θέσει εαυτόν υπό την προστασία της εν λόγω χώρας»), συμπεριλαμβανομένης της εκ μέρους της προσφεύγουσας άρνησης φιλοξενίας σε κέντρα στέγης για θύματα ενδοοικογενειακής βίας, λόγω της προοπτικής πολυετούς οιονεί κράτησης, η οποία ωθεί πολλές γυναίκες να επιστρέψουν σε βίαιες οικογενειακές σχέσεις καθόσον δεν έχουν υποστήριξη από έναν άνδρα ή την οικογένεια, αρκεί για τη χορήγηση του καθεστώτος επικουρικής προστασίας όταν υφίσταται πραγματική απειλή διάπραξης δολοφονίας για λόγους τιμής, για την οποία δεν απαιτείται παρά μόνο μία επιτυχής ενέργεια εκ μέρους του δράστη.